

Майстерність Олександра Підгорного-фейлетоніста

У статті здійснено спробу дослідити майстерність О. Підгорного-фейлетоніста на прикладі матеріалів, розміщених у закарпатській обласній газеті «Трибуна». Зокрема розглянуто тематичні вподобання публіциста в жанрі фейлетону, різновиди таких матеріалів, з'ясовано особливості авторського стилю взятих для розгляду газетних публікацій.

На підставі здійсненого аналізу зроблено висновок, що О. Підгорний був вправним публіцистом. Його матеріали відзначаються широким тематичним діапазоном, належать до різних видів фейлетону, що підвищує ефективність сприйняття написаного. О. Підгорний також вирізняється оригінальним авторським стилем. У публікаціях він виявляв ерудованість, застосовував яскраві ліди, ретельно підбирав до текстів оригінальні назви, застосовував промовисті факти, логічно й аргументовано їх викладав, використовував властиву для обраного жанру й різну з погляду словникового складу експресивну лексику, завершував матеріали вмотивованими висновками.

Ключові слова: жанр, фейлетон, публіцист, газета, журналіст.

Вступ. Із-поміж недосліджених імен у закарпатській публіцистиці радянського й сучасного періодів окремої уваги заслуговує Олександр Підгорний. Він був головним редактором і одним із визначальних творчих облич часопису «Закарпатська правда», друкувався у виданнях «Срібна Земля», «Сова», «Єдинство» (Ужгород), «Нарцисова долина» (Хуст), а також у всеукраїнській та високозній пресі загалом.

Особливо була співпраця автора з крайовою газетою «Трибуна» (Ужгород). У ній автор опублікував матеріали, які нараховують півтора десятка журналістських і літературних жанрів: від заміток та інтерв'ю до віршів і оповідань.

Із вищеназваним друкованим ЗМІ О. Підгорний співпрацював у 2005–2011 рр. аж до останніх днів свого життя. За вказаний відрізок часу в цьому виданні з-під пера професіонала вийшли понад 180 матеріалів, зокрема близько 50 статей, безмал 40 журналістських розслідувань, понад 30 інтерв'ю, до 30 фейлетонів, майже півтора десятка репортажів і ледве не десяток нарисів. Саме інтерв'ю, репортажі, статті, розслідування, фейлетони та нариси становлять основу «трибунної» творчої спадщини публіциста. Він був глибоко проникливим у найрізноманітніші проблеми. Журналістський погляд О. Підгорного «зазирає» у владні кабінети, на підприємства, ринки, у навчальні заклади, судові органи, політичні та громадські організації... Високий рівень майстерності написаного завжди підкріплювався аргументованістю, яскравим стилем викладу матеріалу, дохідливістю й безкомпромісністю...

Особливо колоритними є фейлетони автора. Саме на них звернуто дослідницьку увагу в цій статті, зважаючи на актуальність і невивченість творчості О. Підгорного. Адже його публікації становлять вагомий пласт сучасної закарпат-

ської преси, однак про журналіста досі говорилося тільки побіжно та переважно на рівні спогадів [1; 2; 3]. Обмеження ж вищезазначеним жанром викликане потребою всебічно дослідити один із найвагоміших типів матеріалів у творчості журналіста. Отже, у розвідці здійснено спробу охарактеризувати майстерність О. Підгорного-фейлетоніста. Виходячи з поставленої мети, виокремлено й конкретні завдання:

- дослідити тематичні вподобання публіциста в жанрі фейлетону;
- визначити різновиди таких матеріалів;
- з'ясувати особливості авторського стилю взятих для розгляду газетних публікацій.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань у наукових пошуках застосовано такі *методи дослідження*, як проблемно-тематичний і жанровий. Перший із них використано, щоб з'ясувати коло тем і проблем, а також ступінь їх розкриття автором, а другий – для розгляду жанрових особливостей публікацій.

Результати й обговорення. Понад десяток фейлетонів, розміщених у газеті «Трибуна», дають підстави вважати, що всі вони дійсно створені на високопрофесійному рівні. Як і загалом спадщина автора в зазначеному виданні, вражає тематичний спектр обраних для оцінювання публікацій, від якого залежить і дієвість журналістських виступів [4, с. 38]. О. Підгорний, фактично працюючи власкором часопису лише в одному районі Закарпатської області – Хустському, постійно та якісно писав на актуальні теми політики, економіки, самоврядування, освіти, правознавства, землекористування, історичного минулого тощо. Водночас героями публікацій ставали переважно чиновники, керівники підприємств, установ, організацій, які своїми діями, на думку автора, заслужили сатиричного

пера. Він зі знанням справи оголює проблеми хабарництва, черствості, недалекоглядності посадових осіб. Значущість цих газетних виступів тим вагоміша, якщо враховувати, що «журналістові й редакторів в провінції набагато тяжче обстоювати свою незалежність, бо там немає такого попиту на журналістів, як у більших містах, і якщо виженуть з роботи, то й чи знайдеш нову за фахом» [5, с. 154]. Утім О. Підгорний сміливо розглядав кричущі факти й оприлюднював їх, обрамлюючи в сатиричну форму.

Показовим є фейлетон «Пам'ятник, ресторан і сільрада» (Підгорний О. Пам'ятник, ресторан і сільрада : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 1 жовт. – № 71 (270). – С. 6). Журналіст порушує тему вшанування тих, хто поліг на фронтах Другої світової війни. В одному із сіл району – Липецькій Полянці – пам'ятник став невід'ємною частиною інтер'єру господарського подвір'я місцевої жительки. Як же у вищезазначеному населеному пункті дожилися до такої «слави»? Щоб відповісти на це запитання, автор здійснює екскурс в історію. Наприкінці 1950-х рр. розпочалася кампанія зі встановлення пам'ятників за рішенням КПРС. Рознарядка дійшла й на місце. Навіть траплялися «ідеологічні казуси», як у селищі Вишково. Влада захотіла встановити пам'ятник М. Горькому, а угорськомовні селяни про нього фактично нічого не знали. Отож коли представник райкому українською називав прізвище «Горький», вишківчани думали, що йдеться про диктатора Горті із сусідньої країни, до якого в них не виникало жодних претензій. Тому мешканці «дружно проголосували за пропоновану їм кандидатуру для пам'ятника». Відтоді М. Горький і зустрічає всіх на в'їзді у населений пункт.

У Липецькій же Полянці за згаданою рознарядкою «запланували» вшанувати загиблих воїнів. Звичайно, заперечень жителі не мали. Погодили ділянку. Однак змінилася влада в селі. Місцевий голова віддав виділену територію під забудову. Отож пам'ятник «постав у всій своїй дилетантській красі». Приватний господар обурювався, а керівник сільради заспокоював: мовляв, це тимчасово. «Але, як відомо, у нашій країні немає нічого більш постійного, як тимчасове», – резюмує фейлетоніст. Хазяїн уже і хату збудував, і встиг померти, а пам'ятник «перекочував» до його доньки. Вона ж продовжила боротьбу проти «меморіального твору з граніту» у своєму обійсті. Та, на жаль, усі голови сільради «виступали в одному амплуа – обіцяльників», тому біля клубу, як раніше запевняли мешканців, пам'ятник не з'явився. Натомість там постав ресторан і в такий спосіб «перейшов дорогу» загиблим воїнам. А очільник села відстоював не їхні інтереси, а місцевого бізнесмена, котрий зводив отой «горілкородливий комплекс». Тим часом обрали нового керівника населеного пункту, але він теж запам'ятався «епістолярним фут-

болом». Зрештою, пам'ятник, що став «яблуком розбрату», «тріснув по швах і зменшився у зрості». Майже на метр, бо через руйнівну повинь вода підмила ґрунт. Автор матеріалу не без підстав стверджує: ситуація, що склалася, фактично є знуцанням над загиблими воїнами. І хоч питання внесли на сесію сільради, але справу вирішили на користь бізнесмена. Чому не порадилися з людьми? Останні запитання поставили журналістові, а той намагався адресувати його першій особі села. Та керівник «повторив фінт», як багато його колег: зник навіть для секретаря ради в невідомому напрямку, прихопивши і ключі від сейфа, і документи. Проте даремно очільник уважав, що обвів фейлетоніста навколо пальця. Без зустрічі було зрозуміло: голова сільради «грає першу скрипку в оркестрі наруги над пам'яттю загиблих визволителів краю. І оркестр цей продовжує грати донині». А напівзруйнований пам'ятник потопає в багнюці, схований від людей за гіллям дерев.

На завершення в матеріалі названо високопосадовців, які не реагують на таку аморальність. Це – начальник управління культури району, місцевий прокурор, заступник голови облдержадміністрації з гуманітарних питань.

В іншому фейлетоні «Куди Мойсей завів пільговиків?» (Підгорний О. Куди Мойсей завів пільговиків? : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2006. – 23 верес. – № 68 (364). – С. 1, 6) порушено проблему справедливості відшкодування коштів за перевезення пільгових категорій в автотранспорті. Місцеве АТП такі гроші отримало, однак відповідна комісія не перевірила задекларованих показників, «а вони були рясно квітучою конкурсною липою» (с. 6). У підсумку компенсація від держави припала на 42 автобуси, а реально їх функціонує 10. Тільки ж за один рік це вилилося в 0,6 млн грн. Тож резонно автор ставить «питання на засипку»: куди пішли кошти? Залишаючи його риторичним, фейлетоніст не хоче відбирати хліба в правоохоронних органів. Хоч відповідь прокурора шокувала, адже порушень не виявили. Проте депутатська комісія встановила інші цікаві факти. За півроку щодня автотранспортники перевозили в середньому 46 пасажирів. Виходячи зі здійснених підрахунків, відповідно 22 і 12 пасажирів дислокувалися, стверджується в публікації, буквально на дахах ПАЗів і ЛАЗів. Ось О. Підгорний і констатує: «От яких пенсіонерів-акробатів виростили у своїх актах і звітах керівники АТП. А хустський однофамілець біблейського Мойсея слухняно підставляв свої вуха для навішування на них яскраво вираженої локшини» (с. 6). Не було б, власне, нічого поганого, запевняє фейлетоніст, якби цей борошняний продукт видався безкоштовним. «Але ж ні, локшина виробництва АТП-12142 влітала державі, як уже було сказано, у сотні тисяч гривень» (с. 6). Та й це ще не все. Траплялися, наприклад, інші по-

дібні випадки, причому анекдотичні. Скажімо, коли під одним і тим самим номером ПАЗ виїжджав одночасно на... два маршрути. Зафіксовано й факт перевезення... пасажирів-небіжчиків. Як наслідок, роботу управління визнали незадовільною. Його начальник просив формулювання змінити на «недостатньою», а депутати й продемонстрували чуйність («виявилися великими гуманістами»), оскільки герой сатиричного твору «явив народові скупку чоловічу сльозу розкаяння» (с. 6). А даремно пішли назустріч, «бо наступний перебіг подій показав, що пан Мойсей і не думав змінювати курс свого правління, яким завів пільговиків у глухий кут ігнорування їхніх законних прав» (с. 6), зазначається в матеріалі.

Розглянутий вище фейлетон наочно демонструє: за яку б тему О. Підгорний не брався, факти він викладає доказово, переконливо, дохідливою, сповненою чіткої логіки й властивою для фейлетонів експресивною мовою, дотримуючись динамічної структури публікацій. Це основні риси авторського стилю журналіста, які вдається реалізувати в поєднанні конкретної теми матеріалу, обраних засобів її розкриття й, звичайно, зібраної інформації. Як пише Є. Журбіна, «фейлетоніст свідомо створює свою літературну особистість, літературну індивідуальність. Вона – невід’ємна частина фейлетону, при цьому частина організуюча» [6, с. 211]. Невипадково в сатиричних матеріалах О. Підгорного є «фейлетонна іскра», про яку свого часу писав М. Кольцов і яка виникає в результаті «електричного» поєднання факту з підбраною для нього літературною формою [7, с. 426].

Важлива ще одна ознака взятих для розгляду публікацій. Автор викладає суть порушених питань не трафаретно, не протореним шляхом, а намагається діяти різнопланово, удаючись до численних ресурсів вираження публіцистичних матеріалів. Сказане підтверджує й палітра видів узятих для розгляду публікацій. З одного боку, помітна чітка тенденція до використання адресних фейлетонів. Тобто автор розглядає конкретні випадки зловживань, порушень, упущень, і відповідно за ними постають цілком визначені персонажі, узяті з повсякденного життя без приховувань, вимислу, маскування. Водночас відібраний фактаж свідчить: розглянуті приклади не є казуальними. Навпаки, вони типізують дійсність, сигналізують про те, що діє певна система, яка породжує негативні явища. Тому такі публікації переважно публіцистичні, документальні, статейного типу (аналітичні, проблемні), тематичні, тобто в них переважає публіцистичне начало, провідною є певна тема, порушується конкретне коло питань, відстежуються причинно-наслідкові зв’язки. До таких фейлетонів, зокрема, належать «Чудотворці серед нас» (Підгорний О. Чудотворці серед нас : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 13 серп. – № 57 (256). – С. 14), «Котячі сльози пенсій-

ного фонду» (Підгорний О. Котячі сльози пенсійного фонду : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 8 жовт. – № 73 (272). – С. 6), «Життя в каналізаційному аспекті» (Підгорний О. Життя в каналізаційному аспекті : фейлетон за листами читачів / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2007. – 13 січ. – № 1 (393). – С. 6) тощо.

Відібрані для аналізу публікації дають підстави вважати, що О. Підгорний іноді вдавався й до інших різновидів публікацій. Скажімо, до таких, де сатиричне начало, конфлікт відсутні або малопомітні. Так само на задній план відходить і комічне чіткі ознаки фейлетонного жанру й, безумовно, написані пером публіциста. Прикладом сказаного слугує матеріал під назвою «Освітнянський матриархат» (Підгорний О. Освітнянський матриархат : ліричний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2011. – 12 берез. – № 9 (738). – С. 5). Із нагоди свята жінок журналіст розмірковує над їх пануванням у системі освіти Хустського району. Представниці прекрасної половини людства є керівниками дошкільних, загальноосвітніх закладів, лідерами-профоргами... Між тим, іронізує автор, «матриархат настільки домінує, що начальник відділу освіти РДА та голова райкому профспілки – чоловіки». Утім надає останнім слово для привітання. Тому фейлетон належить до тих, які науковці визначають як позитивні, але й засобами обраного жанру підсвідомо порушено важливу проблему, а саме, що в одній із найважливіх для роботи галузей працюють здебільшого представниці слабкої статті.

Вищеназвана публікація вирізняє ще одну цікаву особливість фейлетонної спадщини О. Підгорного. Його, зокрема, можна вважати своєрідним законодавцем у типології розглядуваного жанру або ж, щонайменше, її ґрунтовним продовжувачем. Невипадково в автора знаходимо математичний фейлетон (Підгорний О. Місто – до рівня села : математичний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 12 берез. – № 17 (216). – С. 4), заснований на порівняльній статистиці; фейлетон-звіт (Підгорний О. Ще б одну нараду – для викорінення всіх нарад : фейлетон-звіт / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 4 черв. – № 39 (238). – С. 1, 4), що народжується в результаті поєднання двох жанрів – власне фейлетону та звіту; анкетний фейлетон (Підгорний О. Арифметика авторитету : анкетний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 22 жовт. – № 77 (276). – С. 6), створений за матеріалами соціологічного вивчення думки працівників апарату райдержадміністрації; епістолярний фейлетон (Підгорний О. Горінчівський гордіїв газувозол / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 2 лип. – № 45 (244). – С. 6; Підгорний О. Труба у бюрократичному аспекті : епістолярний

фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – 8 серп. – № 53 (639). – С. 6), що ґрунтується на листуванні; зрештою, уже згаданий ліричний фейлетон «Освітнянський матриархат». Використана палітра таких публікацій урізноманітнює їх подачу, допомагає краще вирішити поставлені творчі завдання, має відчутніший ефект впливу на читача.

Окремої уваги заслуговує манера письма публіциста. Її виразно демонструють початки публікацій, так звані зачини, чи ліди, що завжди свідчать про ерудованість автора, його начитаність, обізнаність. Приміром, у фейлетонах журналіст посилається на вірш В. Маяковського «Прозаседавшиеся» (Підгорний О. Ще б одну нараду – для викорінення всіх нарад : фейлетон-звіт / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 4 черв. – № 39 (238). – С. 1), цитує геніального Кобзаря (Підгорний О. Скаржник за покликанням : документальний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2007. – 11 серп. – № 58 (450). – С. 6), згадує криловського кухаря з відомої байки «Кіт і повар» (Підгорний О. Нащадки криловського кухаря : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2008. – 26 лип. – № 53 (542). – С. 6) або ж наводить анекдот (Підгорний О. Фінти служительки Феміди : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 23 лип. – № 51 (250). – С. 1) тощо.

Ліди у фейлетонах В. Підгорного бувають теж різними. Наприклад, ігровими (обігруються певні назви, імена чи сталі вислови або ж автор пропонує аудиторії певну «гру» – «для того, щоб зав'язка матеріалу була ефективнішою та ефектнішою, пропоную для початку читачам скласти абрєвіатуру із винесених у заголовок слів») (Підгорний О. Притулок тупуватих учнів? : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 26 берез. – № 21 (220). – С. 4); інформаційними (одразу ж читач знайомиться з тим, про що йтиметься) (Підгорний О. Скаржник за покликанням : документальний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2007. – 11 серп. – № 58 (450). – С. 6), фабульно-інтригуючими (фабульне розгортання розповіді вже на її початку містить певну інтригу) (Підгорний О. Історія пограбованого колективу / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2007. – 20 жовт. – № 77 (469). – С. 6) чи цитатними (матеріал розпочинається з певного уривка твору, цитати, які допомагають логічно продовжити розповідь) (Підгорний О. Освітнянський матриархат : ліричний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2011. – 12 берез. – № 9 (738). – С. 5). Такий підхід теж допомагає увиразнювати матеріали та урізноманітнювати їх подачу.

Зі вступної частини одразу стає зрозумілим, у чому полягає суть привабливих заголовків, які переважно є констатуючо-описовими [8, с. 120] і водночас містять приховану інтригу, час-

то будуються на основі римунання слів чи за віддаленим асоціативним зв'язком. При цьому автор, викладаючи те чи те питання, переконливо відстоює свою позицію. Сказане доволі наочно ілюструє фейлетон «Теореми пана Яреми» (Підгорний О. Теореми пана Яреми : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 12 листоп. – № 83 (282). – С. 6). Журналіст розпочинає з екскурсу в минуле. Читачеві пропонується згадати шкільні роки. Напевно, усі люди із середньою освітою пам'ятають математичний афоризм: «Пифагоровы штаны на все стороны равны». Але життя, стверджується в матеріалі, пропонує свої теореми, які потрібно доводити. Саме так сталося з претендентом на «престол» голови Хустської райорганізації однієї з політичних партій. Йому не сподобалася публікація в газеті, й ображений функціонер написав «довжелезний епістолярний твір». На думку автора, сказано зовсім нове слово в жанрі скарги, яку журналістські рядки спростовують. Зокрема, коли скривджений (до речі, із двома вищими освітами) радить відібрати в О. Підгорного акредитацію, то отримує гідну відповідь. Автор стверджує, що журналіст – не акредитація, а професія, якої набувають у виші. Акредитація ж видається в конкретних органах, установах чи організаціях. На щастя, поки що до них фейлетоніст не належить. Отож «акредитується», так би мовити, «у межах свого розуміння моральності, порядності, професійного кодексу честі». Цей та інші фейлетони підтверджують: як автор О. Підгорний у матеріалах постає хоч і принциповим (фейлетоніст таким не може не бути), але й водночас доволі тактовним, зазвичай не переступає етичну межу. Лише в окремих випадках, виходячи із зібраного фактажу, дозволяє собі висловлюватися, так би мовити, на граничній висоті, прагне додатково викликати читацький інтерес. Сказане ілюструють фейлетони, назви яких промовляють самі за себе: «Притулок тупуватих учнів?» (Підгорний О. Притулок тупуватих учнів? : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 26 берез. – № 21 (220). – С. 4), «Хабарник у директорському кріслі» (Підгорний О. Хабарник у директорському кріслі / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – 4 квіт. – № 23 (609). – С. 6). Утім і в таких випадках автор аргументує свій вибір, констатує: «Оскаржений фейлетон, можливо, не бездоганний, але по суті цілком справедливий» (Підгорний О. Фінти служительки Феміди : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 23 лип. – № 51 (250). – С. 1).

В іншій публікації – «Латифундист у кріслі селищного мера» (Підгорний О. Латифундист у кріслі селищного мера : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2006. – 4 берез. – № 16 (312). – С. 6) на самому початку стверджується: більшість читачів переконані, що часи поміщиків, тобто гіперземлевласників чи латифундис-

тів, канули в Лету. Але історія розвивається за принципом спіралі. Тому до вищевказаної категорії, переконаний фейлетоніст, належать голови сільських і селищних рад, яким колгоспи й радгоспи віддали свої землі. Унаслідок переходу від соціалізму до капіталізму найбільшим у районі латифундистом став і голова селища міського типу Вишково. Ось так непосвячений читач і розуміє, чому в заголовку присутнє слово «латифундист» і що воно означає. У матеріалі переконливо розповідається, як очільник наділяв «варягів» землею. Більше того, попри правильні висновки колегії суддів, не вважав себе переможеним Фемідою, а закон ототожнює з «дишлом, котре можна повертати, куди заманеться». Ще й претендує на четвертий строк голови селища. У разі перемоги такого керівника залишається тільки поспівчувати мешканцям населених пунктів Вишково й Шаяни, резюмує журналіст.

Загалом, якщо повернутися до назв фейлетонів, то вони в О. Підгорного не просто відповідають духу жанру, а здебільшого по-особливому майстерно огранені, допомагають розкрити тему, ідейний зміст творів, додатково зацікавлюють аудиторію, виконують місію образу, символу. Часто уже із заголовків у загальних рисах стає зрозумілою тема виступу, про кого вестиме розмову автор, із ким він асоціює порушників норм закону й моралі. Про це, зокрема, свідчать такі заголовки публікацій: «Хабарник у директорському кріслі» (Підгорний О. Хабарник у директорському кріслі / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – 4 квіт. – № 23 (609). – С. 6), «Індульгенції “слуг народу”» (Підгорний О. Індульгенції «слуг народу»: фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 24 груд. – № 95 (294). – С. 1, 6), «“Терористи” з хустського ВУВКГ» (Підгорний О. «Терористи» з хустського ВУВКГ: фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2010. – 24 лип. – № 29 (702). – С. 6) та низка інших.

Незважаючи на те, що чимало публікацій О. Підгорного мають вагомий (як за газетними мірками) обсяг, журналіст завдяки актуальності теми, її умілому розкриттю через органічний підбір фактажу й відповідної форми викладу матеріалу спромагається до кінця тримати увагу читача. До таких належить і епістолярний фейлетон «Горінчівський гордіїв газозузол» (Підгорний О. Горінчівський гордіїв газозузол: епістолярний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 2 лип. – № 45 (244). – С. 5). У назві автор трансформував відомий фразеологізм і в такий спосіб додатково привернув увагу аудиторії до проблеми, яка стосується конкретного села, але злободенна для багатьох подібних населених пунктів країни.

О. Підгорний розпочинає публікацію у звичній для себе манері – з преамбули, яка логічно дає можливість перейти до викладу суті проблеми. Публіцист твердить, що «немає, мабуть, се-

ред «гомо сапієнс» такого індивідуума, котрий не написав би за своє життя бодай одного листа. Навіть неписьменні люди в разі потреби зверталися до «грамотіїв», аби ті склали їм для когось послання. Тут же, згадуючи «чеховського Ваньку Жукова, котрий з великим напруженням звивин писав лист на село дідусеві», автор констатує, що є люди, «котрі змушені займатися епістолярною творчістю за службовим становищем», оскільки «за інстанційною ієрархією» потрібно звертатися в різні установи. До таких належить і голова села Горінчева Хустського району. Хоч через названий населений пункт і проходить магістральний газогін, але й досі місцеві мешканці не мають блакитного палива. Куди тільки не зверталася вищезгадана героїня публікації, але «часи головогупства» не змінилися, «залишивши горінчівцям відому комбінацію з трьох пальців».

Щоб не бути голослівним, О. Підгорний наводить конкретні факти звернень очільника села до можновладців, але все завершувалося «відфутболенням листа в інші “ворота”». Який же висновок зроблено в публікації? Автор стверджує: приклад такої «казуїстичної писанини» не дає підстав уважати обласну владу авторитетною серед людей. І горінчівський газозузол не скоро вдасться розрубати. Адже голові села залишається сподіватися винятково на листування з Президентом України.

Фейлетоніст фіксує увагу на, безумовно, найсуттєвішому, а це, стверджує Л. Кайда, потребує висновків, оцінки [9, с. 47]. Досліджуючи сатиричним пером проблеми, О. Підгорний здебільшого завершує матеріали чіткими умовиводами, які або є моральними, спонукають до роздумів, апелюють до громади, або ж висловлені у формі пропозицій, на котрі варто звернути увагу відповідним органам, щоб кричущі ситуації, ганебні явища більше не повторювалися. Іноді ж пропонує читачеві й сам зробити очевидний висновок. Останній напрошується із самого викладу фактів, а тому не потребує додаткового «розшифрування», як у фейлетоні «Місто – до рівня села»: «Ну, все – вистачить математики, бо, як кажуть поляки, «що абардзо, то не здорово». Тому переходжу до іншої точної дисципліни, яка зветься логікою. Так-от, якщо обміркувати і підсумувати всі наведені вище факти у світлі цієї науки, то висновок напрошується однозначний: Хуст за багатьма параметрами треба підтягувати до рівня села» (Підгорний О. Місто – до рівня села: математичний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 12 берез. – № 17 (216). – С. 4).

Фейлетонний талант О. Підгорного яскраво розкривається й у доборі лексики. Останній підсилює сатиричне звучання текстів і теж є найрізноманітнішим. Наприклад, спортивним, хімічним: «рикошет», «ворота» (Підгорний О. Горінчівський гордіїв газозузол / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 2 лип. – № 45

(244). – С. 5); «футбол», «фінти», «обводка», «рефері», «червона картка» (Підгорний О. Фінти служительки Феміди : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 23 лип. – № 51 (250). – С. 1); «розгромний програш», «стрибок у висоту», «лакмусовий папірець», «ланцюгова реакція», «Н₂O» (Підгорний О. Місто – до рівня села : математичний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 12 берез. – № 17 (216). – С. 4); військовим: «штики», «обстріл», «артпідготовка», «з прицілом» (Підгорний О. Арифметика авторитету : анкетний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 22 жовт. – № 77 (276). – С. 6), «важка артилерія» (Підгорний О. Фінти служительки Феміди : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 23 лип. – № 51 (250). – С. 1); картярським, медичним: «козирна карта», козир», «анемічна позовна заява» (там само; с. 6)... В окремих випадках відповідний тон розмови підтримує вживання, наприклад, просторічної лексики (у словосполученні «взаємний дерибан сусідських присадибних ділянок») (Підгорний О. Нащадки криловського кухаря : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2008. – 26 лип. – № 53 (542). – С. 6) або ж трансформованих історизмів (у заголовку «Удільний електрокнязь Хустщини») (Підгорний О. Удільний електрокнязь Хустщини : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – 11 квіт. – № 25 (611). – С. 6).

Додаткової емоційності, експресії матеріалам додає вживання спеціальних мовностилістичних (особливо різноманітних тропів) та низки інших засобів, які О. Підгорний часто видозмінює, перетворює на нові словосполучення, підсилюючи в такий спосіб фейлетонне звучання публікацій. Зразками сказаного в тому чи тому матеріалі слугують фразеологізм «прописна істина» (Підгорний О. Фінти служительки Феміди : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 23 лип. – № 51 (250). – С. 1), трансформовані приказка, прислів'я, фразеологізм відповідно: «і амебі зрозуміло», «розбирається, як повар у космонавтиці», «ні в які юридичні ворота не влізає» (там само; с. 6), «гризли граніт науки і практики» (Підгорний О. Притулок тупуватих учнів? : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 26 берез. – № 21 (220). – С. 4), «ані ламаного шеляга» (Підгорний О. Фінти служительки Феміди...; с. 6), порівняння: «як пінгвін в ролі мавпи» (там само), «як незнайомий темний ліс», метафоризоване порівняння («як метелик у коконі майбутнього»), власне метафора у поєднанні з просторічним словом: «квартет петеушників-невидимок» (Підгорний О. Притулок тупуватих учнів...), метафоризований епітет у словосполученні «туманна юність» (Підгорний О. Чудотворці серед нас : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 13 серп. – № 57 (256). – С. 14), іронія: «парадокс?

Ні, ідіотизм» (Підгорний О. Горінчівський горді-ів газовузол / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 2 лип. – № 45 (244). – С. 5), «колегія була не розширеною, а безрозмірною» (Підгорний О. Ще б одну нараду – для викорінення всіх нарад : фейлетон-звіт / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 4 черв. – № 39 (238). – С. 1). Подібний ряд можна продовжувати.

Ефективно використовує автор і комбінування різних засобів, приміром, метафоризацію з протиставленням («гора злочину породила мишу покарання») (Підгорний О. Хабарник у директорському кріслі / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – 4 квіт. – № 23 (609). – С. 6), а ще вдається до цитування з метою посилення негативно-іронічного настрою публікації («як співав В. Висоцький, “об’ясняю для невежд”») (Підгорний О. Місто – до рівня села : математичний фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 12 берез. – № 17 (216). – С. 4).

Мова О. Підгорного-фейлетоніста – це і мова на рівні образу, асоціації та, укотре доводиться констатувати, гри слів. У повсякденному житті публіцист бачить і фонвізінських, але «сучасних митрофанушок» (Підгорний О. Притулок тупуватих учнів? : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 26 берез. – № 21 (220). – С. 4); є й криловські «коти-васьки», які «продовжували роздмухувати земельний конфлікт шляхом самовільного перенесення меж земельних ділянок» (Підгорний О. Нащадки криловського кухаря : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2008. – 26 лип. – № 53 (542). – С. 6); або ж, згадуючи твір малечі всіх часів і народів «Аліса в країні чудес», цю країну вподібнює до України (Підгорний О. Чудотворці серед нас : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 13 серп. – № 57 (256). – С. 14). Також журналіст переконаний, що «декого треба називати не служительками, а служницями Феміди», бо такі судді (за асоціацією) грають далеко не в спортивний футбол, а в як фінти використовують статті цивільного й кримінального кодексів (Підгорний О. Фінти служительки Феміди : фейлетон / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – 23 лип. – № 51 (250). – С. 1). І таких прикладів можна наводити чимало.

Емоційно забарвлену лексику автор часто використовує для вираження негативної оцінки, що має особливе «газетне» значення [10, с. 33]. Сказане стосується й розглянутих публікацій О. Підгорного. Він у такий спосіб намагається яскравіше й чіткіше висловити ставлення до факту, події, особи, а в результаті – збільшити вплив на читача.

Усе вищевомлене дає підстави вважати, що О. Підгорний був непересічним газетярем, зокрема фейлетоністом. Більше того, «Підгорний був Журналістом з великої літери. Колись нині вже також покійний декан... факультету Воло-

димир Здоровега казав, що мав Підгорний ту іскру Божу, яка не кожному дана, і ця іскра обов'язково розгориться яскравим полум'ям. Так воно й було» [2]. Невипадково колеги називали Олександра Прокоповича патріархом закарпатської журналістики, зазначаючи, що автор низки блискучих газетних публікацій «...володів особливим публіцистичним даром, умінням дохідливо і правильно донести складні явища і процеси, що відбувалися і нині відбуваються у суспільстві і світі, у сфері ЗМІ. Він до останнього часу творив, захоплюючи читачів мудрими узагальненнями, аналізами і прогнозами» [3].

Висновки. Отже, дослідження фейлетонної творчості О. Підгорного в газеті «Трибуна» дає можливість зробити висновок, що його публікації у вибраному жанрі є фаховими, написаними з особливим журналістським хистом. Вони вирізняються широким тематичним діапазоном, на високому сатиричному рівні глибоким аналізом проблеми сучасності, пов'язані з політичною, економічною, освітянською, правовою та іншими галузями, а також розрізняються за видами, що підвищує ефективність сприйняття матеріалу. Зокрема трапляються публіцистичний, тематичний, документальний, проблемний, адресний, позитивний фейлетони. При цьому їх палітра доповнена фейлетоном-звітом, епістолярним, математичним, анкетним, ліричним фейлетонами, чим зроблено вагомий внесок у розширення видів окремо взятого жанру.

Аналіз фейлетонів О. Підгорного дає підстави вважати, що він був професійним публіцистом, вирізнявся оригінальним авторським стилем, який формують численні складові частини. Ерудованість, застосування яскравих лідів (ігрових, цитатних, фабульно-інтригуючих, інформаційних), ретельний підбір до публікацій оригінальних назв (здебільшого констатуючо-описового характеру, які містять інтригу й відображають суть написаного), промовистих фактів (із їх логічним, аргументованим викладом), органічне використання властивої для обраного жанру й різної з погляду словникового складу лексики для завершення матеріалів умотивова-

ними висновками – далеко не повний перелік того, що яскраво характеризує О. Підгорного як журналіста-професіонала. Його фейлетони вирізняються неабияким зарядом експресивності, емоційно чуттєво діють на читача, чому, зокрема, сприяє використання різноманітних мовно-стилістичних засобів, насамперед тропів, а також фразеологізмів, прислів'їв, приказок, які сприймаються по-особливому завдяки задіяній трансформації та комбінованому вживанню.

Загалом розглянуті публікації слугують наочним матеріалом для сучасного покоління медійників-практиків, як потрібно створювати резонансні виступи в пресі.

1. Білецький П. Пам'яті Олександра Підгорного [Електронний ресурс] / Павло Білецький // Закарпаття онлайн. – URL: <http://zakarpattya.net.ua/News/82039-Pam'iati-Oleksandra-Pidhorno-ho> (22.04.2011).

2. Підгорна М. Олександрю Підгорному в червні виповнилося б 75... [Електронний ресурс] / Марія Підгорна // Закарпатська правда. – URL: <http://zakarpatka.com/news/822> (18.06.2013).

3. Пішов майстер слова // Трибуна. – 2011. – 23 квіт. – № 15 (744). – С. 3.

4. Розкошний А. П. Демократія в журналістській творчості : навч. посіб. / А. П. Розкошний. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 112 с.

5. Путівник ретельного журналіста / упоряд. А. Куликов. – К. : ТОВ «Київська поліграфія», 2006. – 176 с.

6. Журбина Е. Искусство фельетона / Е. Журбина. – М. : Художественная литература, 1965. – 288 с.

7. Кольцов М. О фельетоне / М. Кольцов // Восторг и ярость / сост. и вступ. ст. С. В. Яковлевой. – М. : Правда, 1990. – С. 426–427.

8. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : навч. посіб. / Володимир Здоровега. – Львів : ПАІС, 2000. – 180 с.

9. Кайда Л. Г. Стиль фельетона: Выражение авторской позиции. Лекции / Л. Г. Кайда. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 62 с.

10. Работа над словом. Язык, стиль и литературное редактирование газеты / под общ. ред. А. З. Окорокова. – 2-е изд., доп. – М. : Политиздат, 1974. – 207 с.

Подано до редакції 10. 09. 2014 р.

Tarasjuk Volodymyr. Mastery of Olexandr Pidgornyi as a feuilletonist.

The article examines the mastery of Pidgornyi as a feuilletonist on the example of the materials that were placed in the Transcarpathian regional newspaper «Tribune». In particular we investigated the publicist's preferences in the genre of the feuilleton, variety of such materials, clarified the author's style of the newspaper publications taken for consideration.

We came to the conclusion that O. Pidgornyi was a skilled publicist. His materials are marked with broad thematic range and his feuilletons belong to different kinds. This increases the efficiency of perception of O. Pidgornyi's published works.

O. Pidgornyi had original author's style. In his materials he showed erudition, used bright commencements, carefully selected original names for his works, eloquent facts, logically expounded them, used rich and different expressive vocabulary typical for the selected genre, came to motivated conclusions in his works.

Keywords: genre, feuilleton, writer, newspaper journalist.

Тарасюк В. Ю. Мастерство Александра Подгорного-фельетониста.

В статье предпринята попытка исследовать мастерство А. Подгорного-фельетониста на примере материалов, размещенных в закарпатской областной газете «Трибуна». В частности рассмотрены тематические предпочтения публициста в жанре фельетона, разновидности таких материалов, выяснены особенности авторского стиля взятых для рассмотрения газетных публикаций.

На основании проведенного анализа сделан вывод, что А. Подгорный был искусным публицистом. Его материалы отличаются широким тематическим диапазоном, а фельетоны относятся к разным видам, что повышает эффективность восприятия написанного.

А. Подгорный отличается также оригинальным авторским стилем. В публикациях он демонстрировал эрудированность, применял яркие лиды, тщательно подбирал к публикациям оригинальные названия, красноречивые факты, логично и аргументированно их излагал, использовал присущую выбранному жанру и различную с точки зрения словарного состава экспрессивную лексику, заканчивал материалы мотивированными выводами.

Ключевые слова: жанр, фельетон, публицист, газета, журналист.